

GERÇEKÜSTÜCÜLÜK (SÜRREALİZM) SANAT AKIMININ MODA TASARIMI ÖĞRENCİLERİNİN YARATICILIKLARINA ETKİSİ

Doç. Dr. Fatma Koç
Gazi Üniversitesi
fatmaturankoc@gmail.com

Uzm. Başak Şoher
Koton Mağazacılık Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
basaks@koton.com.tr

Özet

Bu çalışmada; Gerçeküstücülük (Sürrealizm) sanat akımının moda tasarımı eğitiminde öğrencilerin yaratıcılıkları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öntest- sontest kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara ili Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi öğrencileri, örneklemini ise, 2010-2011 eğitim öğretim yılı Moda Tasarımı Öğretmenliği 4.sınıf "Koleksiyon Hazırlama" dersinde tesadüfi yöntemle seçilen deney ve kontrol grupları oluşturmuştur.

Araştırma sonucunda deney grubuna verilen eğitim öğrendikleri bilgi düzeyi, tutumları ve yaratıcılıklarına ilişkin değerlerde olumlu yönde gelişme gözlemlenmiş ve yaratıcılıklarını geliştiren başarı sağlanmıştır. Yaratıcılığın gelişmesinde öğrencilerin, sanat akımları ile ilgili kazanımları moda tasarımı alanına aktarılabilmesinde sanat akımlarına ilişkin eğitimin verilmesi gerekliliği ve önemi ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Gerçeküstücülük (Sürrealizm), yaratıcılık, moda, tasarım, eğitim.

THE EFFECT OF SURREALIST ART MOVEMENT IN FASHION DESIGN EDUCATION ON STUDENTS CREATIVITY

Absract

In this work, it is aimed that the effects of surrealism on creativity of students in education of fashion design. In this research, experimental design model was used with pretest and posttest control groups. The population of the study was consist of the students where they are in Gazi University Faculty of Vocational Education in Ankara. Also, the sample of the study is made the course of "Collection Preparing" in the 2012-2011 semester 4th year students in department of fashion designer teacher students who randomly selected experiment and control group.

At the end of the research, we achieve the success in the knowledge levels, attitudes and and their creativity successfully increase on the group. For that purpose, education of the art movements is crucial for development of creativity on students, because this directly affects the using new colors and forms that transfer to the fashion design course.

Key Words: Surrealism, creativity, fashion, design, education.

GİRİŞ

Bir tasarımcının farklı ve yaratıcı olabilmesi için ufku genişletmesi, çeşitli alanlara ilgi duyması ve farklı kaynaklardan faydalanması kaçınılmazdır. Nitelikli bir moda tasarımcısı olabilmek için de bilgi ve beceri dışında yaratıcı olmak en önemli unsurlar arasında yer alır. Sanat ve sanat anlayışları yüzyıllardır moda alanı ve moda tasarımcılarının vazgeçilmezleri arasında yer almış ve bazı zamanlarda genel görüntüsünden ya da anlatılmak istenen düşünceden, bazı zamanlarda da motiflerinden, renklerinden, biçimlerinden, etkilenecek tasarımlarını

oluşturmuşlardır. Gökyay (2004:40) moda tasarımcılarının farklı kaynaklardan yararlanması gerekliliğini “moda tasarımı sürecinde yaratıcı düşünce yeteneğinin yeterince gelişmiş olması iyi bir moda tasarımcısı veya endüstriyel tasarımcı için önemlidir. Bu tasarımcıların kendi profesyonel alanlarındaki özel bilgilerin yanında toplumun sanat anlayışı, görsel ve geleneksel kültür ürünleri üzerinde de eğitilmiş olmalarını gerekli kılmaktadır” şeklinde açıklamıştır.

Moda, Sanat ve Yaratıcılık İlişkisi

Moda ilk anlamıyla daha çok giyim kuşamla ilgili bir kavramsa da, aslında kapsadığı alan çok daha geniştir ve farklı disiplinlerle yakın ilişkisi olduğu bilinmektedir. Sanat, her şeyden önce sanatsal bir disiplinse moda da, bu kabulün geniş anlamı içinde yer verilebileceğini düşünen Givry (1998:27), sanat kavramını “Belirli bir becerideki ustalık; bir yapıt aracılığıyla belirli bir estetik ideali dile getiren yaratıcı etkinliktir” şeklinde tanımlamıştır. Özdemir (2009:1) ise sanatı “kendini ifade etme gücünün estetik duyguların açığa çıkması sonucu, özgün ve yaratıcı bir çerçevede yansımadır. Böylelikle yaratıcılık; somutun ötesine geçebilme, tek bir pencereden bakmama yeni görünenin ardındaki yakalama biçimidir” şeklinde tanımlarken sanat için yaratıcılığın önemini de vurgulamıştır.

Yaratıcılık, bireyi yeni fikirlere götürür. Ancak yeni demek yoktan var olmuş anlamında düşünülmemelidir. Yeni bir fikir çoğu kez bilinen fikirlerin birleşimidir ya da bir fikrin yeni bir çerçeveye ya da şekle sokulmuş halidir (Uygun,2010:3). Başka bir deyişle yaratıcılık; sadece orijinal bir ürün ortaya koymak değil, bilinen mevcut bilgilerden yeni sentezler yapma, sorunlara farklı çözüm yolları üretme, yeni durumlara kolayca uyum sağlama ve nesnelerin işlevlerini alışıl gelmişin dışında düşünmektir (Karataş ve Özcan, 2010). Yaratıcılık beyinde oluşur ve özünde özgün ve yepyeni şekillerde düşünebilme yeteneği yatar (Andreasen, 2009 :230). Bir başka görüşe göre de yaratıcılık insanın temel özelliğidir. Yaratıcı biliş; yaratıcılığın bütün insanların sahip olduğu yetenektir ve düşünme aşamasının doğal bir bölümüdür (Smith, Ward ve Finke,1995).

Bilimsel yaratıcı etkinlikte, öğrencilerin bilimsel yaratıcılığında bilginin rolünü anlamak önemlidir. Yaratıcı düşünme, bilgide problemleri ve boşlukları görme, fikir ve hipotezler geliştirme; özgün fikir üretimi; fikirler arasındaki ilişkiyi görme; düşünce bileşenlerini geliştirerek yeni bileşimler elde etme; sonuç olarak bir tasarım ve öngörü yaklaşımıdır (Liang, 2002, akt. Aktamış ve Ergin,2006). Yaratıcılığın oluşması için özgünlük, fayda ve ürün den oluşan üç bileşenin, yani bir şeyin yaratılması durumu söz konusudur (Andreasen, 2009: 22). Gow'a (2000) göre yaratıcılık, “ayrıntılar ve farklılıkları aramak için, gözlemleri yoğunlaştırmak ve derin, kuvvetli, yoğun gözlemler ile özgür düşünceleri toplamaktır.” Torrance ise (1995:23) “problemlerin veya bilgideki boşlukların hissedilmesi, düşünce veya hipotezlerin oluşturulması, hipotezlerin sınanması, geliştirilmesi ve verilerin iletilmesidir” şeklinde tanımlayarak yaratıcılığın geliştirilebilen bir süreç olduğunu belirtmiştir.

Yaratıcılık kavramı üzerinde bilim insanlarıncı ulaşılan ortak nokta; yaratıcılığın yeni ve farklı bir şey yapmak olduğu yada gözlenebilen bir ürüne bağlı olarak yaratıcılığın değerlendirilebileceği şeklindedir (Erdoğan,2006). Yaratıcılık bir süreçtir ve eğitimle geliştirilebilen bir kavramdır. Yetenek kalıtsal olabilir ancak yaratıcılık öğretilir ve geliştirilebilir. Yaratıcı yetiler entelektüel birikim ve becerilerden kaynaklanır ve eğitimle geliştirilebilir (Çeltek 2003: 5). Yeni, özgün ve çağdaş düşünceler üretmeyi öngören sanat eğitiminin en önemli amaçlarından birisi bireylerin yaratıcılık yeteneklerini geliştirmektir (Isenberg, 1993, akt. Aral, 1999:12). Çeltek (2003: 4) sanat ve bilim eğitiminde yaratıcılık ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında yaratıcılığın “önceden birbiriyle ilişkisi olmayan kavram ve görsel unsurlar arasında bağlantılar kurma yeteneğidir” şeklinde tanımlarken, yaratıcı bireylerin bilgiyle donatılması gerekliliğini vurgulamıştır.

Moda ve Gerçeküstücülük (Surrealizm)

Moda tasarımcılığı 20. yüzyıl başlarından itibaren daha önce biçimlendirilen tüm tarzlar ve giysi formlarının yeniden ele alınması ile köklü bir değişime uğratarak gelişmiş ve ait olduğu dönemin sanat akımları ile trendlerin yansıtıldığı tasarımlarla tarihteki sürecine devam etmektedir (Lehnert, 2000). 1913 yılında Paul Poiret'in “ben bir sanatçıyım, giysi üreticisi değil” diyerek kendini sınıflandırdığı ve tasarımlarına simgesel bir boyut katmak için isimler vermesi ile birlikte toplum tarafından modanın sanat ile anılması gündeme gelmiştir. (Svendsen, 2008). Givry (1998) özellikle 20. yüzyılın başlarında, dönemin düşünce yapısını oluşturan değerleri, yarattıkları etkinin kaynağı ve araştırmalarının sonuçlarını birbirleri ile paylaşımları moda ve sanatın

bütünleşmesinde etkili olduğu üzerinde durmuştur. Ayrıca, sanatla moda arasında kurulan yakınlığın en önemli nedenleri arasında moda tasarımcıları ve sanatçılar arasındaki ilişkilerin olduğunu savunmuştur.

Moda tasarımcılarının sanat dünyası ile diğer bir şekilde kurduğu ilişki şekli ise sanat akımlarının içinde yer almak ya da kıyafetlerini sanat akımlarının ilke ve yöntemlerine göre tasarlamak olmuştur (Özüdoğru, 2013:213). Moda tasarımcıları klasisizm, romantizm, barok ve rokoko vb. klasik sanat akımlarının karakteristik özellikleri ve zenginliklerini, özgün bir ifadeyle kumaş desenlerine ve giysi biçimlerine yansıtırlken (Demir Parlak,2006: 4) 20 yüzyılın başlarından itibaren önemli bir ivme kazanan modern sanat akımlarından kübizm, gerçeküstücülük (sürrealizm), fütürizm, minimalizm, popart ve opart vb. pek çok sanat akımından da etkilenmişlerdir. Bazı moda tasarımcıları, sanatçıların yarattığı etkiyi birebir yansıtırıp motive ya da biçime bağlı kalan ve gerçeğin nerdeyse aynısı olan bir anlatıma başvurmuşlardır; Kenzo'nun Van Gogh'a ya da Monet'ye, Cardin'in Magritto'e ve Gaultier'nin Pollock ya da Liner'e ilişkin çalışmaları bu tür çalışmalara örnek verilebilir. Buna karşılık Elsa Schiaparelli ve Saint Laurent gibi bazı modacılar da sanatçıların gerçek sözcüleri durumuna gelerek yalnızca onlardan alıntılar yapmakla yetinmeyerek giysinin bulunduğu mekanın düzenini de onların üsluplarına uygun biçimde donatmışlardır (Givry,1998).

1910'lu yıllar ile 1930'lu yıllar arasındaki dönemde batı sanatında çok hızlı bir etkinlik ve ilerleme gözlemlenmiştir. Bu dönemde "gerçeküstücülük (sürrealizm)" terimi ilk kez şair Apollinaire, 1917'de bir oyununu tanımlamak için kullanmıştır. 1924'te "Gerçeküstücülük Bildirgesi'ni" hazırlayan, akımın sözcüsü şair ve eleştirmen Andre Breton'a göre, "gerçeküstücülük (sürrealizm), bilinç ile bilinçdışını bütünleştiren bir yoldur ve bu bütünleşme içinde düşsel dünya ile gerçek yaşam gerçeküstü anlamda iç içe geçer" (Antmen,1999). Gerçeküstücülük akımı düşünceleri başka şekilde aktarmaya çalışmasından dolayı birçok sanat dalını etkilediği gibi, modayı da önemli ölçüde etkilemiş ve modanın imgelerini alarak giyim ve modanın doğasına, mecaz anlamlar yüklemiştir (Demir Parlak,2006: 46).

1920'lerde kadın giyiminde başta Chanel olmak üzere Leger, Braque gibi ressamın ürettiği kübist eserlerde çizgiler ve eserlerin ele alma biçimiyle tamamen paralel bir görünüm oluşturulmuştur. Bu dönemde Chanel Modernizm'in işlevselci yanını temsil ederken Elsa Schiaparelli gerçeküstücülüğe (sürrealizm) yönelmiş ve modayı Gerçeküstücülük (sürrealizm) akımının bir parçası haline getirmek için Salvador Dali ile işbirliğine girmiştir (Svendsen, 2008). Schiaparelli'nin gerçeküstücülüğe (sürrealizm) duyduğu yakınlıkta bu akımın plastik sanatların bütün biçimlerine açılması onun yaratılarında kendini göstermiştir (Müller, 1998:35). Schiaparelli, ürünlerinde jelatin ve cam gibi malzemeleri kullanmaya başlamış, ayakkabı şeklinde şapkalar tasarlamış avangart stratejilerin öncüsü olmuş, beklenmedik renk ve malzemeleri ilk uygulayan modacı olmuştur (Svendsen, 2008).

Moda Tasarımı Eğitiminde Yaratıcılık

Sanat eğitimi yalnızca sanatı meslek edinmek için özel yeteneği olanlara yönelik olmayıp, okul öncesinden başlayarak yaşam boyunca çeşitli aşama ve basamaklarda sürdürülecek bir eğitsel süreç olarak görülmelidir. Günümüzde toplumlar bilgiye sahip bireylerin dışında düşünen, eleştiren, yapıcı, yaratıcı, üretici, keşfedici, aktif, kendini sürekli değiştiren ve yenileyen bireylere gereksinim duymaktadır. Bu sebeple eğitim programları bu özelliklere sahip bireyler yetiştirme amacı doğrultusunda yeniden yapılandırılmalıdır (Kaptan ve Kuşakçı, 2002). Andreasen (2009) yaratıcılığın çevre etkisi ve eğitim ile geliştirilebileceğini ve yaşam boyu süreceğini savunmuştur. Bu durumu oluşturmak için de hem bilime hem de sanata çok erken yaşlarda eşit olarak, sıkça ilgilenmelerinin sağlanması ve yaratı katkılarında bulunmaları için teşvik edilmesi gerekliliğini belirtmiştir.

İnsan; akı, duyguları, nesnellığı, gerçekliği ve hayal dünyası ile bir bütündür ve ona verilecek eğitimin de bu bütünlüğün korunması ve geliştirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bu durumun korunması farklı alanlardan bilimsel disiplinlerle verilen eğitimler ile beslenerek mümkün olacaktır. Sanatçı bilime, siyasete, teknolojiye aşina olmalı ve işbirliği yapmalıdır. Böylece hayatla bütünleşen, onu kolaylaştıran sadeleştirilen yaratıcılığı yüksek tasarımlar yapabilmesinin önü açılır (Özkeçeci, 2009). Moda tasarımında, belirli bir vizyona ve estetik değerlere sahip, gereksinimlere uygun çözümler üretebilen, yaratıcılığını sürekli geliştiren, işlevsel, özgün ve çağdaş niteliklerde tasarım yapan, tasarım sürecini organize edebilen ve uygulayabilen eğitilmiş tasarımcılara gereksinim duyulmaktadır (Koca ve Koç, 2009: 42). Bu niteliklerde moda tasarımcılarının yetiştirilmesinde öncelikli

öğrencilere kazandırılacak yaratıcı, estetik, özgür ve yenilikçi bir eğitim anlayışını gerektirmektedir. Moda tasarım eğitimi mutlaka görsel sanat eğitimi ile temellendirilmelidir.

Tasarımcı ürünlerini tasarlarken algılarını zenginleştirmesi, gözlem ve hafıza eğitimine önem vermesi, duygu ve düşüncelerini kullanma alışkanlığını geliştirmesi gereklidir (Koca ve Koç, 2009: 37). Sanat eğitimi bireylerin sadece sanat ile ilgili bilgi edinmesini değil, yaratıcılıklarını geliştirmesinde de önemli bir yere sahiptir. Sanat modanın içinde yer almaya devam ettikçe sanat eğitiminin önemi de daha çok artmaktadır. Moda tasarımı eğitimi ile öğrenciye moda ve giyim konusunda çeşitli bilgi ve beceri kazandırılır.

Nitelikli bir tasarımcı olabilmek için ise bilgi ve beceri dışında yaratıcı olmak da gerekir. Bir moda tasarımcısının farklı ve yaratıcı olabilmesi için ufku genişletmesi, çeşitli alanlara ilgi duyması ve farklı kaynaklardan faydalanması gerekmektedir. Bu kaynakların başında ise sanat gelmektedir. Modanın sanat dalları ile yakın ilişkisi olduğu ve birbirlerini tamamlaması sanat eğitiminin öğrencilerin olayları farklı algılayarak yorumlayabilme gibi özellikler kattığı ve yaratıcılıklarını geliştirilmesinde önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Sanat ve moda arasındaki bu durum göz önüne alınarak sanat akımları ile ilgili verilen eğitimin moda tasarım öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerinde etkisi olup olmadığının belirlenmesi bir problem olarak görülmüştür. Bu nedenle “Koleksiyon hazırlama dersi sürecinde gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımının moda tasarım öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerindeki etkisinin belirlenmesi” bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu temel amaca ulaşmak için; aşağıda yer alan üç soruya yanıt aranmıştır:

1. Koleksiyon hazırlama dersi sürecinde sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili bilgi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin deney öncesi ve deney sonrası bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Koleksiyon hazırlama dersi sürecinde sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili bilgi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin deney öncesi ve deney sonrası tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Koleksiyon hazırlama dersi sürecinde sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin yaratıcılıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma; 2010-2011 eğitim-öğretim yılı Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Moda Tasarım Öğretmenliği programı 4. Sınıf öğrencileri, “Koleksiyon Hazırlama” ders süreci ve ders içeriği, 20. Yüzyıl sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı kuramları ve haftada 8 ders saati, toplam 4 hafta (32 ders saati) uygulama süreci ile sınırlandırılmıştır. Bu araştırma; sanat ile moda arasındaki ilişkinin önemine vurgu yaparak, sanat akımlarının moda eğitimi etkileyip etkilemediğini belirlemek, sanat akımları ile ilgili verilecek eğitimin kendi alanlarında kullanılabilirliğini ve yaratıcılıklarını geliştirmede etken olup olmadığının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Konu ayrıca bu konu kapsamında yapılacak yeni çalışmalara rehberlik etmesi ve desteklenmesi gerekliliğine dikkatin çekilmesi açısından da önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, araştırma modeli yaklaşımlarında kullanılan tarama ve “gerçek deneme modellerinden” ön-test son-test kontrol gruplu model kullanılmıştır. Öncelikle tarama model yöntemi kullanılarak konuya ilişkin önceki yayınlar taranmış ve kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın deneysel işlem sürecinde sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımının moda tasarım öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerinde olan etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla Karasar’ın (2009:87) “deneme modelleri, neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleri” olarak tanımladığı öntest- sontest kontrol gruplu model kullanılmıştır. Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bu model, “değişkenlerin ilişkili olduğuna dair kanıtlar sağlar” (Büyüköztürk, 2007:5).

Bu model bize, daha önce oluşmuş grupların aynen alındığını; ancak, şans yoluyla(random, yazı-tura) bunlardan bir tanesinin deney grubu, ötekini de kontrol grubu olarak atandığını; grupların bir kez deney başlamadan önce, bir kez de deney bittikten sonra ölçüldüğünü göstermektedir (Kaptan,1998:85). Bu çalışmada Koleksiyon hazırlama dersinde sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı ile ilgili eğitim alacak

grup “deney grubunu”, eğitim almayacak grup ise “kontrol grubunu” temsil etmiştir. Her iki gruba da sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) konusuna ilişkin deney öncesi ve deney sonrası bilgi ve tutumlarını ölçen ön test ve son test uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmamanın evrenini Ankara ili Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmamanın örneklemini, yansızlık kuralı dikkate alınarak belirlenen 2010-2011 eğitim öğretim yılı Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Moda Tasarımı Öğretmenliği 4. Sınıf “Koleksiyon Hazırlama” dersi, 3. ve 4. grup öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada yansızlık kuralı dikkate alınarak deney (18) ve kontrol (14) grupları oluşturulmuştur. Her iki grupta da dersler, aynı araştırmacı tarafından işlenmiştir.

Araştırmaya katılan moda tasarımı öğretmenliği öğrencilerinin yaş aralığı incelendiğinde; 20 ile 25 yaş aralığında (%41’inin 21 , %34’ünün 22 , %10’unun 23, %6’sının 24, %6’sının 25, %3’ünün ise 20) olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan moda tasarımı öğretmenliği öğrencilerinin akademik başarı ortalamaları incelendiğinde; öğrencilerin % 53’ünün 3,00-3,42 arasındaki not ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin gelir durumları incelendiğinde; en yüksek yüzdelik dilimi %50 ile 600-1000 TL grubunun oluşturduğu, en düşük yüzdelik dilimi ise %3 ile 500 TL ve altı grubunun oluşturduğu gözlenmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşamlarının büyük çoğunluğunun %63’ünün şehir merkezinde , %12’sinin köyde geçirdikleri belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmamanın deneysel bölümünü oluşturabilmek için araştırmacılar tarafından uzman görüşleri alınarak hazırlanan başarı testi, tutum ölçeği ve öğrencilerin yaratıcılıklarını ölçmek için yaratıcılık değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Deney öncesi ve deney sonrası deney ve kontrol grubuna uygulanacak olan sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı ile ilgili bilgileri içeren ve 20 sorudan oluşan başarı testi, deney ve kontrol grubuna uygulanmıştır. “Koleksiyon Hazırlama” dersinde deney grubuna 4 hafta (40 ders saati) süre ile araştırmacılar tarafından hazırlanan sanat akımları gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı ve moda ilişkisi ile ilgili bilgi ve görsel sunumlara ilişkin konu anlatımı yapılmıştır. Aynı süreç içerisinde kontrol grubuna “Koleksiyon Hazırlama” dersi içeriği doğrultusunda ders işleyiş süreci devam etmiştir. Ders süreci tamamlandıktan sonra, deney ve kontrol grubu öğrencilerine başarı testi tekrar son test olarak uygulanmıştır.

Araştırmada öğrencilerin sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusuna ilişkin tutumlarını belirleyebilmek için hazırlanan ölçek 5’li dereceleme likert tipi ve rastlantısal olarak sıralanan 16’sı olumlu, 14’ü olumsuz ifadeler şeklinde yazılmış 30 tutum maddesini içermektedir. Hazırlanan tutum ölçeği uzman görüşüne sunulmuş, gerekli düzeltmeler yapılarak son şekli verilmiştir. Başarı testi ile birlikte tutum ölçeği de öğrencilerin davranışlarındaki farkı ölçebilmek için deney öncesi ve deney sonrası ön test- son test olarak uygulanmıştır. Sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı ile ilgili ders verme süreci tamamlandıktan sonra konunun öğrencilerin yaratıcılıklarına etkisini ölçmek amacıyla yaratıcılık kriterleri; yaratıcı düşünme tekniklerinden yola çıkılarak değerlendirme ölçeği hazırlanmıştır. Değerlendirme ölçeği, öğrencilerin yaratıcılıklarını ölçmek amacıyla anaokulu düzeyinden üniversite düzeyine kadar uygulanabilen Torrance (1972) “Yaratıcı Düşünme Testi”nin “akıcılık”, “esneklik”, “orijinallik” ve “detaylara girme (ayrıntılılandırma)” ölçütleri temel alınarak oluşturulmuştur.

Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü öğretim elemanlarından iki öğretim üyesi ve bir uzmandan oluşan komisyon görüşleri alınarak geliştirilen değerlendirme ölçeği moda tasarımı alanı ürün-tasarım değerlendirme kriterleri doğrultusunda “Akıcılık” (4 alt madde), “esneklik” (3 alt madde), “orijinallik” (3 alt madde) ve “detaylara girme (ayrıntılılandırma)” (2 temel 10 alt madde) olmak üzere 4 ana madde ve 20 alt maddeden oluşmuştur. Her bir maddeye ağırlıkları ve zorlukları doğrultusunda değerler verilmiş ve 100 puan üzerinden puanlandırılmıştır.

Yaratıcılığı ölçmek için deney ve kontrol gruplarından, koleksiyon hazırlama süreci doğrultusunda ders öğretim elemanı tarafından belirlenen temaya uygun moda çizimleri yapmaları istenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının tema doğrultusunda yapmış olduğu tasarımlar iki öğretim üyesi ve bir uzmandan oluşan komisyon tarafından

araştırmacılar tarafından geliştirilen değerlendirme ölçeği kullanılarak bireysel olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ailevi, ekonomik ve sosyal durumlarını belirleyebilmek için kişisel bilgi formu da hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizleri uygulanan başarı testinden, tutum ölçeğinden ve yaratıcılık değerlendirme ölçeğinden elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi "SPSS 11.5" kullanılarak yapılmıştır. Öncelikle yapılacak analizlerin türünü belirlemek için verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Bu araştırmada Bilgi Düzeyinde Öntest Dağılımı Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi Anlamlılık Düzeyi (iki yönlü) **0,596**, Bilgi Düzeyinde Sontest Dağılımı Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov Testi Anlamlılık Düzeyi (iki yönlü) **0,687** olarak tespit edilmiştir.

Anlamlılık hesaplamalarında sınır değeri kabul edilen 0,05'den büyük olması incelenen faktörün dağılımının normal olduğunu göstermektedir. Bu değerlere göre verilerin analizlerinde ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi (Independent Samples t-test) kullanılmıştır. t-testi; iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2011:39). t-testi analizi için H_0 : Kontrol = Deney, H_1 : Kontrol $\neq$ Deney. Yapılan t-testi analizi sonucunda Anlamlılık Düzeyi (P) > Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değeri olduğu için H_0 kabul edilebilir. Yani değişkenler istatistiksel yönden aynı olduğu kabul edilebilir. Aksi halde Anlamlılık Düzeyi (P) < Tablo Değeri (α) = 0.05 tablo değerinden küçük ise istatistiksel olarak fark olduğu kabul edilir.

Araştırmada yaratıcılık boyutunu değerlendirebilmek için t-testi ve Anova testi uygulanmıştır. Gruplar arası (denekler arası) desen, ilişkisiz ölçümleri gerektirir ve böyle bir desende grupların ortalama puanları arasındaki desenler için geliştirilen Anova modelleri kullanılır (Büyüköztürk, 2007: 7). Bir faktöre göre oluşan iki alt gruba ait ortalama puanların karşılaştırılması t-testi ve tekli Anova ile yapılabilirken, üç ya da daha çok gruba ait ortalama puanların karşılaştırılması için çoklu Anova önerilir (Büyüköztürk, 2007: 8). Komisyon tarafından değerlendirilen yaratıcılık kriterlerini değerlendirebilmek için tekli Anova testi kullanılmıştır. Değerlendiren komisyon üyelerinin arasında fark olup olmadığı tespit edilmiş, deney ve kontrol grubu arasında fark olup olmadığını ise t-testi ile hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya dahil edilen moda tasarımı öğretmenliği öğrencilerinin kişisel bilgileri, başarı durumları belirlenmiştir. Ayrıca çalışmanın temel amacına ulaşmak için sanat eğitimine yönelik bilgi alan deney grubu ile almayan kontrol grubunun "koleksiyon hazırlama" dersi sürecinde oluşturdukları tasarımlarında yaratıcılıklarını geliştirme durumlarına ait elde edilen bulgular alt problemler doğrultusunda incelenerek yorumlar yapılmıştır.

Araştırmaya katılan moda tasarımı öğretmenliği öğrencilerinin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri sorusuna alışveriş merkezlerinde gezerek (%62,5'inin bazen, %25'inin genellikle) yanıtını verdikleri, öğrencilerin %12,5'inin hiç katılmıyorum, %46,9'unun katılmıyorum, şeklinde yanıtlamaları araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun boş zamanlarını spor yaparak değerlendirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%40,6'sının bazen, %43,8'inin genellikle) Sinema, Tiyatro, Sergi vb. etkinliklerde, (%43,8'i bazen, %25'i genellikle,) ve Televizyon seyrederek ifadesini kullandıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun boş zamanlarında (%50'si bazen, %37,5'i genellikle) moda dergileri okuduklarını ancak moda kitabı okumayı (%25'i arasına, %43,8'i bazen) ve sanat kitapları okumayı (%18,8'i hiç, %28,1'i arasına, %37,5'i bazen) daha az tercih ettikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin boş zamanlarında interneti oldukça yüksek bir oranda (%25'i bazen, %34,4'ü genellikle, %31,3'ü tamamen) kullandıkları belirlenmiştir.

Alt Problem 1: Koleksiyon hazırlama dersi sürecinde sanat akımları ve gerçeküstücülük (surrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin deney öncesi ve deney sonrası bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? Şeklinde ifade edilmiştir.

Bu alt problemi yanıtlamak amacı ile deney öncesi deney ve kontrol grubunun sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konularına ilişkin ön test ve son test bilgi düzeyi veri toplama aracından elde edilen verilere ilişkin bulgular Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1: Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Akademik Bilgi Düzeyi Puanlarına İlişkin t-Testi Sonucu

Grup	n	$\bar{X}$	Sd.	t	P
Kontrol	14	11,64	0,651		
Deney	18	11,44	0,633	0,216	0,831

*(P)< 0.05

Tablo 1 incelendiğinde, deney ve kontrol grubu’na yapılan öntest ile iki grup arasında akademik bilgi düzeyi açısından anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına bakılmıştır. Tablo 1’de de görüldüğü gibi deney grubu öğrencilerinin sanat akımları ve gerçeküstücülük sanat akımı hakkında bilgi düzeyi ortalaması ($\bar{X}$ =11,44) ile kontrol grubunun ortalaması ($\bar{X}$ =11,64) birbirine çok yakındır. Anlamlılık düzeyi (p)> α =0,05 (p=0,831) olduğu için H_0 kabul edilebilir. Yani deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin bilgi düzeylerinin istatistiksel olarak aynı olduğu yönündedir. Bu sonuç araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki moda tasarımı bölümü öğrencilerinin deney öncesi sanat akımları ve Gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı hakkında bilgi düzeyi yönünden eşit oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2: Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Akademik Bilgi Düzeyi Puanlarına İlişkin t-Testi Sonucu

Grup	n	$\bar{X}$	Sd.	t	P
Kontrol	14	11,93	0,774		
Deney	18	17,56	0,590	-5,893	0,000

*(P)< 0.05

Tablo 2’de görüldüğü gibi, deney ve kontrol grubunun fark puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusuna ilişkin eğitim verilen deney grubu öğrencilerinin deney öncesi başarı testi ortalama puanı $\bar{X}$ 11,44 iken, bu değer deney sonrasında $\bar{X}$ 17,56’ya yükselmiştir. Sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı hakkında eğitim verilmeyen kontrol grubundaki öğrencilerin başarı ortalaması uygulama öncesi $\bar{X}$ 11,64 iken uygulama sonrası $\bar{X}$ 11,93’dür.

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerine sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusuna ilişkin verilen eğitimin sontest puanları arasında deney grubu ile kontrol grubu arasında anlamlılık düzeyi (p) < α =0,05 (p=0,000) olduğu için H_1 kabul edilebilir. Deney grubunun ön test puanı ile son test puanı karşılaştırıldığında verilen eğitimin öğrencilerin bilgi düzeyini artırdığı ve deney ile kontrol grubunun bilgi düzeylerinde anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Deney grubundaki öntest ve sontest puanları arasındaki fark ile öğrencilerin sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımına ilişkin moda tasarımı alanına yönelik verilen eğitimin ilgerileri çektiği ve bu durum öğrencilerin bilgi düzeylerini olumlu bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin öntest ve sontest puanları arasında $\bar{X}$ 0,29 düzeyinde bir artış olmuştur. Bu artışın deney sürecinde kontrol grubu öğrencilerinin arkadaşları ile etkileşime girerek konuyu merak edip incelemelerinden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Alt Problem 2: Koleksiyon hazırlama dersi sürecinde sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin deney öncesi ve deney sonrası tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 3: Deney ve Kontrol Grubunun Öntest Tutum Puanlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Grup	n	$\bar{X}$	Sd.	t	p
Kontrol	14	91,29	2,119		
Deney	18	93,44	1,344	-0,897	0,377

*(P)< 0.05

Tablo 3 incelendiğinde kontrol grubunun öntest tutum puan ortalaması $\bar{x}$ 91,29 iken, deney grubunun öntest tutum puan ortalaması $\bar{x}$ 93,44'dür. Yani deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımına karşı tutum düzeyleri istatistiksel olarak birbirine yakın olarak elde edilmiştir. Deney ve kontrol grubunun fark puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anlamlılık düzeyi (p) > α =0,05 olduğu için H_0 kabul edilebilir. Yansızlık kuralı dikkate alınarak belirlenen deney ve kontrol grubunun deney öncesi almış oldukları eğitim düzeylerinin eşit olduğu varsayılmıştır. Öntest bilgi düzeyleri deney öncesi her iki grubun da eşit sayılabilecek düzeyde (deney grubu $\bar{x}$ =11,44, kontrol grubu $\bar{x}$ 11,64) bulunması bu durumu destekler niteliktedir. Bu nedenle birbirinden farklı düzeyde tutum göstermelerinin manidar olması da beklenemez. Bundan dolayı araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin deney öncesi tutumları arasında farkın olmaması ve benzer nitelikte tutumlar sergilemeleri öğrencilerin Tablo 1'deki deney öncesi öntest akademik bilgi düzeyi puanları ile tutarlıdır.

Tablo 4: Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Tutum Puanlarına İlişkin t-testi sonuçları

Grup	n	$\bar{x}$	Sd.	t	p
Kontrol	14	90,57	2,618		
Deney	18	114,00	4,786	-3,963	0,000

*(P)< 0.05

Tablo 4'de görüldüğü gibi deney grubu öğrencilerine sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusuna ilişkin verilen eğitim sonrası deney grubu ile geleneksel yöntemle ders işlenen sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusuna ilişkin eğitim verilmeyen kontrol grubu öğrencilerinin derse karşı son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Anlamlılık düzeyi (p) < α =0,05 (p =0,000) olduğu için H_1 kabul edilebilir. Kontrol grubunun deney öncesi öntest tutum puanları $\bar{x}$ 91,29 iken, deney sonrası sontest tutum puan ortalaması $\bar{x}$ =90,57 düzeyinde kalmıştır. Deney grubunun deney öncesi sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımına yönelik verilen eğitim öncesi derse karşı tutum puanı $\bar{x}$ 93,44 iken deney sonrası sontest tutum puan ortalaması $\bar{x}$ 114,00'e yükselmiştir. Bilgi düzeyleri yönünden sontest puanlarında da anlamlı bir farklılık olan deney grubu tutum puanlarında da fark ortaya koymuştur. Bu sonuç sanat akımları ve sürrealizm sanat akımı konusuna ilişkin eğitim verildikten sonra deney grubunun bilgi düzeyinde önemli sayılabilecek oranda farklılık yaratırken aynı durum derse karşı tutumlarında da olumlu yönde farklılık göstermiştir. Bu sonuç öğrencilerin tutumlarında gözlenen değişimlerin manipüle edilen deneysel işleme bağlanabileceğini göstermektedir.

Alt Problem 3: Koleksiyon hazırlama dersi sürecinde sanat akımları ve gerçeküstücülük sanat akımı konusu ile ilgili eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin yaratıcılıkları arasında anlamlı bir fark var mıdır? Şeklinde ifade edilmiştir.

Bu alt problemi yanıtlamak amacı ile deney sonrası araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yaratıcılıklarını ölçmek amacı ile "Koleksiyon Hazırlama" ders süreci içerisinde belirledikleri tema doğrultusunda kadın giysileri için koleksiyon oluşturmak amacı ile moda çizimi yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin yapmış oldukları moda çizimlerini değerlendirmek ve yaratıcılıklarını ölçmek için "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'nin "akıcılık, esneklik, orijinallik ve detaylara girme (ayrıntılılandırma)" ölçütlerinden yararlanılarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. İki öğretim üyesi ve bir uzman tarafından oluşturulan "değerlendirme komisyonu" tarafından puanlandırılan not ortalamalarına ilişkin veriler Tablo5'te, deney ve kontrol grubunun yaratıcılık puanlarının karşılaştırmasına ilişkin t-testi sonuçları ise Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 5: Ürün Değerlendirme Puan Ortalamaları

		n	$\bar{X}$	Sd.
Akıcılık Toplam Puan	Birinci Öğretim Üyesi	32	14,44	,630
	İkinci Öğretim Üyesi	32	14,09	,558
	Üçüncü Öğretim Üyesi	32	13,44	,688
	Toplam	96	13,99	,361
Esneklik Toplam Puan	Birinci Öğretim Üyesi	32	15,53	,557
	İkinci Öğretim Üyesi	32	16,34	,564
	Üçüncü Öğretim Üyesi	32	16,38	,529
	Toplam	96	16,08	,317
Orijinallik Toplam Puan	Birinci Öğretim Üyesi	32	13,38	,553
	İkinci Öğretim Üyesi	32	13,97	,554
	Üçüncü Öğretim Üyesi	32	12,34	,711
	Toplam	96	13,23	,356
Ayrıntılandırma Puan	Toplam Birinci Öğretim Üyesi	32	28,25	1,081
	İkinci Öğretim Üyesi	32	28,16	1,135
	Üçüncü Öğretim Üyesi	32	27,75	1,093
	Toplam	96	28,05	,631
Değerlendirme Puanı	Toplam Birinci Öğretim Üyesi	32	71,59	2,692
	İkinci Öğretim Üyesi	32	72,56	2,533
	Üçüncü Öğretim Üyesi	32	69,91	2,776
	Toplam	96	71,35	1,529

Tablo 5 incelendiğinde deney ve kontrol grubu öğrencilerinin koleksiyon hazırlama sürecinde hazırladıkları kadın giysi tasarımı moda çizimleri değerlendirme puanlarına ilişkin veriler bulunmaktadır. Tablo 5'de görüldüğü gibi değerlendirme komisyon üyelerinin bağımsız olarak değerlendirdiği ürünlere verilen puan ortalamalarının birbiri ile tutarlı olduğu gözlenmektedir.

Tablo 6: Deney ve Kontrol Grubunun Yaratıcılık Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	$\bar{X}$	Sd	t	p
Akıcılık Toplam Puan	Kontrol	14	11,871	0,7576	3,819	0,001
	Deney	18	15,628	0,6369		
Esneklik Toplam Puan	Kontrol	14	13,771	0,4408	-7,550	0,000
	Deney	18	18,383	0,4153		
Orijinallik Toplam Puan	Kontrol	14	10,529	0,4605	-6,236	0,000
	Deney	18	15,333	0,5764		
Ayrıntılandırma Toplam Puan	Kontrol	14	23,021	1,0011	-6,129	0,000
	Deney	18	31,961	1,0229		
Değerlendirme Toplam Puanı	Kontrol	14	58,700	2,3693	-6,571	0,000
	Deney	18	81,178	2,3865		

*(P) < 0.05

Tablo 6 incelendiğinde, deney ve kontrol grubunun yaratıcılık puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları değerlendirildiğinde akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntılandırma puanları ve toplam puanları ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar vardır. Değerlendirmenin toplam puan ortalamalarına bakıldığında kontrol grubunun ortalamasının $\bar{X}$ 58,7 deney grubunun ortalamasının ise $\bar{X}$ 81,178 olduğu tespit edilmiştir. Anlamlılık düzeyi (p) < α =0,05 ($p=0,000$) olduğu için H_0 kabul edilebilir. Moda tasarımı öğrencilerine

yaratıcılıklarını geliştirmek amacı ile verilen sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı ile ilgili verilen eğitimin önemli düzeyde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Karataş ve Özcan'ın (2010) yaratıcı düşünme etkinlikleri kullanımının öğrencilerin proje geliştirmeleri ve yaratıcılıkları üzerindeki etkisini belirlemeye çalıştıkları araştırmanın sonucu ile örtüşmektedir. Araştırmada yaratıcı bilişim teknolojileri etkinlikleriyle zenginleştirilmiş bilişim teknolojileri eğitimi ortamında bulunan öğrencilerin proje geliştirme başarıları, bilişim teknolojileri eğitimi ortamında bulunan öğrencilere göre farklı olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki araştırmanın sonucuna göre uygun ortam ve teknikler kullanılarak yaratıcılığın eğitim ile geliştirilebileceğini söylemek mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Sanat eğitimi sadece sanatçı yetiştirmek için değil, bireylerin olaylara ve durumlara daha farklı yaklaşabilmeleri, yeni, yaratıcı fikirler üretip bunları geliştirebilmeleri açısından önemli ve gereklidir. Günümüzde moda tasarımı hayatımızda önemli bir rol almakta ve buna bağlı olarak moda tasarımı eğitimi de önem kazanmaktadır. Moda tasarımı eğitimi ile öğrenciye moda ve giyim konusunda çeşitli bilgi ve beceri kazandırılır. Nitelikli bir tasarımcı olabilmek için ise bilgi ve beceri dışında yaratıcı olmak da gerekir. Bir moda tasarımcısının farklı ve yaratıcı olabilmesi için ufkunu genişletmesi, çeşitli alanlara ilgi duyması ve farklı kaynaklardan faydalanması gerekmektedir. Amaç kişilerin içerisindeki özgün yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak olmalıdır. Sanat eğitiminin bireyselleştirilmesi birtakım zorluklarda getirebilir. Bu zorlukların en önemlisi verilen sanat eğitiminin çıktıları arasında yer alan yaratıcılığın ölçülmesi ve bu ölçütlerinin nasıl değerlendirilmesi durumudur. Bu düşünceden hareketle bu çalışmada sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı ile ilgili verilen eğitimin moda tasarım öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerinde etkisi olup olmadığının belirlenmesi bir problem olarak görülmüş ve öğrencilerin yaratıcılığının gelişmesinde sanat akımları ile ilgili kazanımlarını moda tasarımı alanına aktarılabilmesi gerekliliği ve önemi ortaya konulmuştur.

Araştırma sonucunda sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili eğitim verilen öğrenciler ile eğitim verilmeyen öğrencilerin deney öncesi bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada örneklem grubu tesadüfi yöntemle seçilmiştir ve bir grup deney, bir grupta kontrol grubunu oluşturmuştur. Öğrencilerin kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan anket sonuçlarına göre, öğrenciler birbirine benzer demografik özelliklere sahiptirler ve aynı eğitim sürecinden geçtikleri için bilgi düzeyleri de aynıdır. Her iki grubun eşit olması araştırma için olumlu bir sonuç oluşturmuştur.

Sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin deney sonrası bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sönest puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Deney grubunun puan ortalamalarına bakıldığında öntest puan ortalaması $\bar{x}11,44$ ile sönest puan ortalaması ise $\bar{x}17,56$ olması deney grubuna sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusuna ilişkin verilen eğitimin öğrencilerin bilgi düzeylerini olumlu bir şekilde etkilediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca kontrol grubunun öntest puan ortalamasının $\bar{x}11,64$ sönest puan ortalamasının ise $\bar{x}11,93$ olması eğitim sonucunda bilgi düzeyinin artması durumunu desteklemektedir.

Sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili eğitim alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin deney öncesi tutum düzeylerinin birbirine çok yakın olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç araştırmaya katılan öğrencilerin deney öncesi tutum düzeylerinin benzer olduğunu göstermektedir. Sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı konusu ile ilgili bilgi alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin deney sonrası tutum puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Deney sonucunda kontrol grubunun öntest tutum puan ortalaması ($\bar{x}91,29$) ile sönest tutum puan ortalamasının ($\bar{x}90,57$) birbirine yakın puanlar olması, deney grubunun öntest tutum puan ortalaması ($\bar{x}93,44$) ile sönest tutum puan ortalaması ($\bar{x}114$) arasında önemli sayılabilecek bir artışın olması deney grubuna verilen eğitimin öğrencilerin bilgi düzeyinde farklılık yaratırken aynı zamanda tutumlarında da olumlu yönde farklılık olduğu yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin deney sonrası yaptıkları uygulamalarda yaratıcılık puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları değerlendirildiğinde akıcılık, esneklik, orjinallik ve ayrıntılandırma kriterleri açısından kontrol grubu

($\bar{x}$ 58,7) ile deney grubu ($\bar{x}$ 81,17) arasında toplam puan ortalamalarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu durum deney grubuna verilen eğitim başarı sağlamış ve öğrenciler sanat akımları ve gerçeküstücülük (sürrealizm) sanat akımı ile ilgili almış oldukları bilgileri yapmış oldukları tasarımlarında etkili bir şekilde kullanmışlar ve daha yaratıcı fikirlere sahip tasarımlar geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın başlangıcında deney ve kontrol grupları bilgi ve tutum yönünde eşitler. Deney grubu 4 hafta boyunca yoğun bir bilgi ve görsel materyal ile sürrealizm sanat akımı eğitimi almışlardır. Daha önceden herhangi bir teorik sanat eğitimi almayan deney grubunun tamamen ilgisini çekmiş ve konunun diğer yönlerini araştırma ve yorumlama kısmına geçmişlerdir. Özellikle 2. Hafta anlatılan derste bireysel katkılarının fazla olduğu gözlenmiş ve ilgi alanları diğer sanat akımlarına da geçmiştir. Görsel örneklerin gösterilmesiyle yaratıcılıklarını olumlu yönde etkileyerek düşüncelerini farklı biçimlerde yansıttıkları gözlenmiştir. Araştırmanın elde edilen sonuçlarından ve öğrencilerden alınan geri bildirimlerden anlaşılıyor ki moda tasarımı eğitimi içerisinde sanat eğitimine yönelik derslerin müfredatta yer alması gerekliliği gündeme gelmiştir. Çalışmanın kapsamı doğrultusunda sanat akımlarından birine daha yoğun olarak yer verilmiş ancak farklı sanat akımlarına yönelik verilecek eğitimlerin de görsel algıları arttırmada ve yaratıcılığın geliştirilmesinde önemli katkıları olacağını söylemek mümkündür.

Öneriler

Sanat eğitimi ile bireylerin doğuştan getirdikleri yetenekleri geliştirerek yaratıcılıkları geliştirilebilmektedir. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgulara dayanılarak yaratıcılığın gelişmesi için yapılması gereken ve bu yolda yapılmasının yararlı olacağı düşünülen öneriler arasında şunlar söylenebilir;

- ✓ Ülkemiz moda tasarımı ve tasarımcılığı göz önüne alındığında sanat kavramları ve görsel unsurlar arasında bağlantılar kurma yeteneğini kazanmış, dünyaca üne kavuşmuş, daha yaratıcı ve üretici moda tasarımcılarının yetiştirilmesi gerekliliği yeniden gözden geçirilmeli, yaratıcılığı üst düzeye ulaştıran tasarımcıların topluma kazandırılmasında sanat eğitiminin önemi gündeme getirilmelidir.
- ✓ Tasarım eğitiminde öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek amacı ile sanat yapıtlarının yer aldığı bölgeler, ülkeler ile sanat eserlerinin bulunduğu müze, sanat galerileri vb. yerlere ulaşmaları, sanat bienalleri, sergiler, sempozyum ve kongre vb. gibi etkinliklere katılımları sağlanmalıdır.
- ✓ Tasarım eğitimi veren tüm kurumlarda modern ve geleneksel sanatlara ilişkin uygulayıcı usta ve sanatçılara ulaşarak yapmış oldukları çalışmaları ve uygulama ortamlarında seminerler ve workshoplar düzenlenmeli ve öğrencilerin uygulamalara katılımları sağlanmalıdır.
- ✓ Eğitim kurumlarında sanat eğitime yönelik müfredat programları geliştirilmeli ve sanat eğitiminin toplumun gelişmesindeki önemi vurgulanmalıdır.
- ✓ Yaşam boyu eğitim veren tüm kurum ve kuruluşlarda seminerler ve workshoplar düzenlenerek sanat, tasarım, yaratıcılık ve sanat eğitiminin toplum bireylerinin ve toplumsal yapının gelişmesinde ne kadar önemli olduğu vurgulanmalıdır.

Not: Bu Çalışma; Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalında Başak Şoher (2012) tarafından hazırlanan aynı adlı yüksek lisans tezinin verileri kullanılarak yapılandırılmıştır.

KAYNAKÇA

Aktamış, H. ve Ergin, Ö. (2006). Fen Eğitimi ve Yaratıcılık. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 77-83.

Andreasen, N. C., (2009). Yaratıcı Beyin, Dehanın Nörobilimi, (çev. Kıvanç Güey). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Antmen, A. (1999). A'dan Z'ye 20. Yüzyıl Sözlüğü. P Sanat Kültür Antika, 16, 8-77.

Aral, N. (1999). Sanat Eğitimi- Yaratıcılık Etkileşimi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15, 11- 17.

Büyüköztürk, Ş. (2007). Deneysel Desenler, Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Çellek T. (2003). Sanat ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık, Pivolka, 8, 3-11.
- Demir Parlak, S. (2006). Giyim Modasında Gerçeküstücü Yaklaşımlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Erbay, M. (1998). Sanat Eğitiminin Temel ve Genel Eğitime Desteğinin Araştırılması. Sanat Çevresi, (239),38-39.
- Erdoğan, M. Y. (2006). Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(12), 61-79.
- Givry, V. D. (1998). Sanatın Yakın Dostu Moda. (çev. A. Sönmezay). P Sanat Kültür Antika, 12, 14-33.
- Gow, G., (2000). Understanding and Teaching Creativity. Tech Directions, 59 (6), 32-34.
- Gökay Yılmaz, M. (2004), Modanın Görsel Kültür ve Sanat Eğitimindeki Yeri. Eğitim ve Bilim, 133 , 39-46.
- Isenberg, P.J. ve Jalongo, R.M. (1993). Creative Expression and Play in the Early Childhood Curriculum. New York: Mc Millan Inc. Pres.
- Kaptan, F. ve Kuşakçı, F. (2002). Fen Öğretiminde Beyin Fırtınası Tekniğinin Öğrenci Yaratıcılığına Etkisi. 2 Ağustos 2010 tarihinde Web: <http://www.fedu.metu.edu.tr/UFBMEK-5/bkitabi/PDF/Fen/Poster/t5cd.pdf> adresinden alınmıştır.
- Kaptan, S. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara: Tekişik Web Ofset.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, S. ve Özcan, S. (2010). Yaratıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşüncelerine ve Proje Geliştirmelerine Etkisi, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), 225-243.
- Koca, E. ve Koç, F. (2000). Giysi Tasarımında Yaratıcılık, e-Journal of New World Sciences Academy Vocational Education, 4, (1), 33-44.
- Lehnert, G. (2000). A History Of Fashion, Almanya: Könemann.
- Liang, J-C. (2002), "Exploring Scientific Creativity of Eleventh Grade Students in Taiwan." Yayımlanmamış Doktora Tezi, The University of Texas at Austin.
- Müller, F. (1998). Modanın Esin Kaynağı Sanat (çev. A. Sönmezay). P Sanat Kültür Antika, (12), 34-37.
- Özdemir, Ç. (2009). İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Üç Boyutlu Uygulamaların Öğrenci Yaratıcılığına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkeçeci, İ. (2009). Eğitime Sanatın Katkıları ve Yansımaları. 1. International Symposium on Sustainable Development, 9-10 Haziran, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina: 393-396.
- Özdoğan, Ş. (2013). Modern Sanat Akımları ve Moda, İdil Sanat ve Dil Dergisi, 6 (2), 211-238.
- Smith S.M., Ward T.B. ve Finke R.A. (1995) Creative Cognition Approach, Cambridge, London: MIT Press.
- Svendsen, L. (2008). Moda ve Sanat (çev. U. Apak). Sanat Dünyamız, 107, 87-109.

şoher, B. (2012). Moda Tasarımı Eğitiminde Sürrealizm Sanat Akımının Öğrencilerin Yaratıcılıklarına Etkisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Torrance, E.P. (1972). Tonance Test of Creative Thinking Directions Manual and Scoring Guide Figural Test Booklet A. Massachusetts: Personnel Press Inc, 1-45.

Torrance, E.P. (1995), Why To Fly? A Philosophy Creativity. New Jersey, Norwood: Ablex.

Uygun, E. (2010). Üç Boyutlu Kitap İllüstrasyonlarının İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Yaratıcılıklarını Geliřtirmekteki Etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.